

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

MANUÁL PRO ZPRACOVÁNÍ ZÁVĚREČNÝCH PRACÍ

Mgr. Jana Martincová, Ph.D.

2020

Určeno pro studenty Ústavu pedagogických věd

Tento manuál je určen pro studenty 3. ročníku bakalářského studia v prezenční i kombinované formě a pro studenty 2. ročníku navazujícího magisterského studia v prezenční i kombinované formě, Ústavu pedagogických věd, Fakulty humanitních studií.

OBSAH

1	OBECNÉ INFORMACE	4
2	ETICKÉ PRINCIPY PSANÍ ZÁVĚREČNÝCH PRACÍ	5
3	ABSTRAKT A KLÍČOVÁ SLOVA	7
4	STRUKTURA OBSAHU A ÚVOD	8
5	JAK NAPSAT TEORETICKOU ČÁST	10
6	JAK NAPSAT PRAKTICKOU ČÁST	11
6.1	METODIKA KVANTITATIVNÍHO VÝZKUMU	12
6.2	METODIKA KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU	15
7	DOPORUČENÍ PRO PRAXI A ZÁVĚR	17
8	DOPLŇUJÍCÍ SEZNAMY	18
9	OBHAJOBA ZÁVĚREČNÉ PRÁCE	19

1 OBECNÉ INFORMACE

Závěrečná práce na Ústavu pedagogických věd má charakter teoreticko-empirický. Skládá se tedy ze dvou částí, a to teoretické a praktické. Tyto části jsou předdefinovány šablonou Word, kterou studenti naleznou zde: <https://fhs.utb.cz/student/statni-zaverecne-zkousky/sablony-zaverecnych-praci/>, Šablona závěrečné práce FHS.

Studenti využívají tuto šablonu jako základní formální úpravu.

Závěrečnou práci student prokazuje schopnost zpracovat vědeckou práci, a to na úrovni bakalářského studia a následně navazujícího magisterského studia. Práce jsou od sebe odlišeny náročností, požadovanou úrovní jak teoretické, tak praktické části a zároveň rozsahem, který je vyžadován.

Rozsah práce:

- rozsah bakalářské práce je stanoven minimálně na 30 normostran,
- rozsah diplomové práce je stanoven minimálně 60 normostran.

Počet normostran student vypočítá za pomoci vzorce:

počet znaků závěrečné práce včetně mezer / 1 800 = počet normostran

Do rozsahu závěrečné práce počítáme pouze strany čistého textu.

Závěrečná práce obsahuje následující nejdůležitější části:

- Abstrakt, klíčová slova
- Úvod
- Teoretická část
- Praktická část
- Závěr
- Seznam literatury
- Seznam tabulek
- Seznam obrázků
- Přílohy

Tyto části musí být dostatečně zpracovány. Jejich koncepci a obsahovou dimenzi uvedeme v dalších kapitolách manuálu.

Organizace psaní závěrečné práce

Ústavem pedagogických věd jsou každoročně zveřejňovány termíny, které musí studenti posledních ročníků dodržet pro odevzdání závěrečné práce. První období koncepce závěrečné práce nastává již ve druhém ročníku bakalářského studia a prvním ročníku navazujícího magisterského studia. V této době si student volí své téma, vedoucího závěrečné práce a celkové zaměření práce. S vedoucím student konzultuje celou svou závěrečnou práci.

2 ETICKÉ PRINCIPY PSANÍ ZÁVĚREČNÝCH PRACÍ

Koncept a obsah kapitoly vychází z publikace:

SPOUSTA, Vladimír. Vádemékum autora odborné a vědecké práce humanitního a sociálního zaměření. Brno: CERM, 2009. ISBN 978-80-7204-617-1.

Při realizaci závěrečné práce je nutné dodržet etické principy, které se k psaní odborných a vědeckých prací vztahují. Jedná se o následující:

- princip objektivnosti, pravdivosti a nestrannosti závěrečné práce,
- princip osobní poctivosti, korektnosti a čestnosti,
- princip originality – původnosti,
- princip zásadovosti a nekompromisnosti,
- princip sebekritičnosti a názorové tolerantnosti,
- princip skromnosti.

Princip objektivnosti, pravdivosti a nestrannosti závěrečné práce

Student, jakožto autor vědecké práce, musí deklarovat svou objektivitu, pravdivost a nestrannost. Ve všeobecné formě můžeme říci, že se jedná o podmínku doložení všech fakt a zjištění, ke kterým autor dospěl a nezamčení nevhodných jevů. Princip objektivity a pravdivost student popírá pokud:

- na základě nepřesných a neúplných dat vyvozuje závěry,
- upravuje data dle vlastních potřeb závěrečné práce,
- nereflktuje dosavadní poznání a svá zjištění předkládá jako nejvyšší pravdu,
- pojmy, které v práci uvádí, definuje nepřesně, bez uvedení primárního zdroje,
- manipuluje s materiály, které mohou doložit chybnost či nepravdivost vyvozených závěrů.

Princip osobní poctivosti, korektnosti a čestnosti

Tento princip je založen na práci studenta s citační normou. Jedná se tedy o požadavek, aby student uváděl autory myšlenek, které ve své práci prezentuje. Zároveň zde spadá i problematika používání literárních pramenů, které student fakticky neprostudoval a uvádění literatury, kterou ve své práci nepoužívá do seznamu použité literatury. Tomuto by se měl student vyvarovat a při realizaci závěrečné práce dbát na využívání citační norem.

Princip originality – původnosti

Pro psaní závěrečných prací je krajně nepřípustné, aby student vytvořil tzv. plagiát. Závěrečné práce na Ústavu pedagogických věd prochází systémem odhalování plagiátorství, kdy vyšší míra shody vede k disciplinárnímu řízení. Obecně akceptovatelné procento shody je 10 %. Zároveň doporučujeme studentům navazujícího magisterského studia, aby nevyužívali své bakalářské práce pro realizaci prací magisterských. Pokud student nerozšíří svou bakalářskou práci o 80 % nových poznatků, bude tato práce rovněž považována za plagiát.

Ostatní principy zauímají rovněž podstatnou roli při psaní závěrečné práce. Důležité je, aby studenti postupovali dle zásad, které jsou na tvorbu odborných a vědeckých prací kladeny. Dále nekompromisně pracovali s informacemi, které získali výzkumným šetřením. Tím rozumíme to, že si student data „nepřikrášluje“ pro své potřeby. Psaní závěrečných prací by měla provázet studentova sebekritičnost a dávka názorové tolerantnosti. To znamená, že student nevytváří radikální konstatování o určitém jevu. Snaží se jej analyzovat, syntetizovat a zhodnotit v odborné, nikoliv v subjektivní rovině.

3 ABSTRAKT A KLÍČOVÁ SLOVA

Abstrakt je tzv. úvodní částí závěrečné práce. Uvádíme v něm, o čem závěrečná práce pojednává. Zároveň abstraktem motivujeme čtenáře, aby si závěrečnou práci přečetl. Abstrakt má dvě základní funkce, a to **indikativní**, kdy autor seznámí čtenáře s tím, jaký má práce charakter a jaké problematice se věnuje a dále **informativní**, kdy autor předkládá zkrácený obsah toho, o čem práce pojednává. V abstraktu tedy uvádíme hlavní myšlenku závěrečné práce a její jádro.

Na co si dávat při psaní abstraktu pozor:

- abstrakt závěrečné práce píšeme bez udání autorství, tzn. podmětem ve větách je bakalářská/diplomová práce,
- formální úprava jednoho odstavce - abstrakt nečleníme a nestrukturujeme, jeho rozsah je stanoven na jeden odstavec s maximálním počtem znaků včetně mezer 1 500,
- v abstraktu neuvádíme výsledky výzkumného šetření, avšak můžeme čtenáře obeznámit se stanoveným výzkumným problémem.

Požadavkem na abstrakt na Ústavu pedagogických věd je jeho přeložení do anglického jazyka. Za korektnost překladu odpovídá sám student. Proto doporučujeme studentům ověřit si správnost překladu.

Klíčová slova

Pod pojmem klíčová slova se rozumí stěžejní pojmy, které souvisí s vybranou problematikou, a se kterými student pracuje po dobu realizace závěrečné práce. Klíčová slova charakterizují základní terminologické zakotvení práce. V části „klíčová slova“ však tyto pojmy nedefinujeme. Pouze je vyjmenováváme pro potřeby vyhledávání v informačních technologiích. Počet klíčových slov je stanoven minimálně 5, maximálně 10.

Klíčovými slovy mohou být i sousloví (např. tvořivé myšlení, kognitivní psychologie).

4 STRUKTURA OBSAHU A ÚVOD

Struktura obsahu

Zásady konstrukce obsahu:

- logická síla – jednotlivé kapitoly by na sebe měly bezprostředně navazovat,
- vyvarovat se rozsáhlému členění, jako je následující:

1.1.....	
1.2.....	
1.3.....	
1.3.1	
1.3.2	
1.3.3	
1.3.4	
1.4.....	
1.5.....	
1.5.1	
1.5.2	
1.5.3	

Pokud často extrémně členíme závěrečnou práci, jak je uvedeno výše, stává se, že kapitoly nesplňují dostatečné zpracování. Studentům doporučujeme, aby se vyhnuli i níže uvedenému.

Příklad nedostatečně zpracované kapitoly.

1.1.2 Rodina

Rodina je „strukturovaný celek, jehož smyslem, účelem i náplní je utvářet relativně bezpečný, stabilní prostor a prostředí pro sdílení, reprodukci a produkci života lidí.“ (Pláňava, 2000)

1.1.3 Rodinná výchova

Analýza příkladu: Student ve své práci uvedl pojem rodina a vyčlenil tomuto pojmu jednu podkapitolu. Zpracování podkapitoly je krátké, v rozsahu 2 řádků, a to je pro závěrečnou práci nedostatečné. Odcitoval tento pojem dle Pláňavy s porušením citační normy, jelikož neuvedl stranu, na které se tato citace v publikaci nachází. Zároveň neprokázal schopnost vysvětlení, analýzy, syntézy nebo zhodnocení.

Další zásady zpracování obsahu (Filka, 2002):

- přehlednost,
- jasnost,
- shoda s tématem práce,
- proporcionalita – úměrnost kapitoly svému významu,

- ucelenost,
- úplnost – komplexní zpracování tématu,
- elegance zpracování – srozumitelnost textu.

Tyto zásady bychom měli dodržovat pro vytvoření konstruktivního obsahu.

Obsah závěrečné práce je předdefinovaný šablonou Word, kterou student využívá při psaní. Pro jeho aktualizaci student klikne na obsah, poté na pravé tlačítko PC myši a vybere z možností aktualizovat pole. Na základě tohoto úkonu se obsah zaktualizuje dle názvů kapitol a podkapitol, které student ve své práci uvádí.

Úvod je podstatnou součástí závěrečné práce a měli bychom mu věnovat značnou pozornost. Právě v úvodu se prokazuje, proč bychom se danou problematikou měli zabývat, jaký smysl má realizace bakalářské/diplomové práce.

Primárním účelem úvodu je zařadit řešený problém do širších souvislostí, poukázat na významnost studovaného problému a také na dosavadní stav poznání ve zkoumané oblasti. To znamená, že bychom v úvodu měli zodpovědět otázky: CO? PROČ? JAK? KDO? – čím se budeme zabývat, proč se tím budeme zabývat, jak to budeme realizovat a kdo se danou problematikou již zabývá.

Sekundárním účelem úvodu je poukázat na strukturu textu a ukázat logickou provázanost jednotlivých dílčích kroků.

Na co si dát pozor při psaní úvodu:

- úvod popisuje problém, nikoliv výsledky jeho řešení – neuvádíme výsledky výzkumného šetření,
- v úvodu stanovujeme obecný cíl práce,
- bakalářskou práci píšeme buď v autorském plurálu nebo singuláru – musíme však dodržet autorskou jednotnost v celé závěrečné práci,
- dostatečný rozsah úvodu (minimálně 1 strana textu).

5 JAK NAPSAT TEORETICKOU ČÁST

Dříve, než vymezíme požadavky na psaní teoretické části závěrečné práce, doporučujeme odbornou literaturu, kterou by si student měl prostudovat před samostatnou prací. Rovněž z těchto publikací budeme vycházet při koncepci této kapitoly.

GERŠLOVÁ, Jana. *Vádemékum vědecké a odborné práce*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2009. ISBN 978-80-7431-002-7.

MEŠKO, Dušan, Dušan KATUŠČÁK a Ján FINDRA. *Akademická příručka*. České, upr. vyd. Martin: Osveta, c2006. ISBN 80-8063-219-7.

SPOUSTA, Vladimír. *Vádemékum autora odborné a vědecké práce humanitního a sociálního zaměření*. Brno: CERM, 2009. ISBN 978-80-7204-617-1.

ZBÍRAL, Robert. *Příručka psaní seminárních a jiných vysokoškolských odborných prací*. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-779-9.

Rozsah teoretické části je stanoven na zhruba polovinu celkového rozsahu závěrečné práce. Teoretická část by vůči praktické části měla být proporcionálně vyvážená.

Teoretická část uvádí dosavadní poznatky z řešené problematiky, tématu. Student v teoretické části prokazuje, zda umí pracovat s odborným textem a literaturou. Při psaní teoretické části bychom se měli vyhnout následujícím chybám:

- teoretická část postrádá kontinuitu, tzn. myšlenky na sebe nenasazují a práce nemá ucelený charakter,
- nevyužívání vědeckého jazyka – měli bychom se vyvarovat laickému formulování,
- používání radikálního subjektivního konstatování,
- používání „dle mého názoru“ – inklinuje k přílišné subjektivizaci odborného poznání,
- používání dlouhých a nesrozumitelných souvětí,
- gramatické chyby v textu,
- nedodržování citačních norem a jednotného citačního stylu (Harvardský systém ISO 690)
- časté používání odrážek a číslování,
- používání ironie,
- používání teček místo zkratk,
- nedostatečné zpracování kapitol a podkapitol – každá kapitola i podkapitola by měla mít rozsah minimálně 1 str.

6 JAK NAPSAT PRAKTICKOU ČÁST

Praktická část je vlastním zpracováním tématu studentem, které má empirický charakter. Můžeme vymezit dvě pojetí, která jsou užívána v základním výzkumu. Jedná se o kvantitativní a kvalitativní pojetí výzkumu. O koncepcích těchto pojetí bude pojednáno v podkapitolách.

Co je podstatné, než začneme koncipovat praktickou část? Důležité je, abychom znali dosavadní poznání v dané problematice. Úlohou praktické části je vytvořit výzkumné šetření, které bude zkoumat něco nového nebo rozšiřovat stávající poznání daného fenoménu. První fází tvorby je vyhledání, analyzování a hodnocení dosavadních výzkumných šetření, které byly v dané problematice realizovány. To nám poslouží nejen k prohloubení vědomostí o daném problému, ale rovněž jako inspirace pro vlastní výzkumnou činnost. Ve druhé fázi stanovujeme výzkumný problém. Na základě tohoto stanovení určujeme, zdali budeme postupovat v kvalitativním nebo kvantitativním pojetí. Co je to **výzkumný problém**? V odborné literatuře najdeme mnohá vymezení. Pro nás však bude určující, abychom si uvědomili, že se jedná o jakýsi „název, titulek“ praktické části. Výzkumný problém má podobu oznamovací věty a charakterizuje, čím se v praktické části budeme zabývat. Nelze však podat pouze vymezení tohoto problému jednou větou. Je podstatné, abychom určili, proč se daným máme zabývat a jaká je dosavadní empirická úroveň poznání v této oblasti. To můžeme označit jako určitý „úvod“ do praktické části závěrečné práce.

Ať již v kvantitativním nebo kvalitativním pojetí, **praktická část závěrečné práce** obsahuje následující body:

- výzkumný problém,
- design výzkumného šetření,
- analýza dat,
- interpretace dat (diskuze, shrnutí),
- doporučení pro praxi.

Jednotlivé body a jejich obsah rozebereme v metodice kvantitativního a kvalitativního výzkumu. Při realizaci výzkumného šetření lze využít i kombinaci kvantitativního a kvalitativního výzkumu (tzv. smíšený výzkum). To doporučujeme převážně pro studenty navazujícího magisterského studia.

Časté chyby při koncepci praktické části:

- vymezení výzkumného problému, který nekoresponduje s tématem závěrečné práce a zpracovanou teoretickou částí,
- nedostatečné informace o dané problematice, které mohou zapříčinit nesmyslnost celé praktické části závěrečné práce,
- zkoumání problému, který již zkoumán byl,
- neoriginální pojetí praktické části,
- dokládání teoretického vymezení pojmů z oblasti metodologie.

6.1 Metodika kvantitativního výzkumu

Pro správnou koncepci kvantitativního výzkumu doporučujeme nastudovat následující literaturu.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Brno: Paido, 2010, 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

PUNCH, Keith. *Úspěšný návrh výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 230 s. ISBN 978-80-7367-468-7.

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 184 s. ISBN 978-80-247-3006-6.

ŠVEC, Štefan. *Metodologie věd o výchově: kvantitativně-scientické a kvalitativně-humanitní přístupy v edukačním výzkumu*. České rozš. vyd. Brno: Paido, 2009, 302 s. ISBN 978-80-7315-192-8.

Kvantitativní výzkumné pojetí zkoumá společenský jev za pomoci statistických metod analýzy dat, čímž umožňuje exaktní a objektivní popis, analýzu určitého problému.

Předtím, než začneme koncipovat výzkumný design, je podstatné, abychom určili, dle které odborné publikace budeme v praktické části závěrečné práce postupovat.

V rámci kvantitativního výzkumu stanovujeme následující **design výzkumného šetření**:

- **vymezení výzkumných otázek**, které mají podobu tázací věty, nebo mohou tázací větu implicitně obsahovat,
- **vymezení výzkumných cílů**, které nám odpovídají na otázku: Čeho chceme výzkumným šetřením dosáhnout?
- **vymezení hypotéz** – hypotézy vytváříme pouze tehdy, pokud se jedná o relační nebo kauzální výzkumný problém. Hypotézy vypovídají o vztahu mezi dvěma proměnnými. Hypotézy by měly vycházet z teoretického zakotvení a neměly by být smyšlené. V designu výzkumného šetření stanovujeme pouze věcné hypotézy, nikoliv statistické. Rozdíl mezi těmito dvěma typy uvádíme níže.

Příklad rozlišení věcných a statistických hypotéz

Věcná hypotéza:

H₁: Mezi názory mužů a žen na postavení minorit ve společnosti existuje rozdíl.

Statistická hypotéza pro použití Testu dobré shody Chí-kvadrát pro kontingenční tabulku:

H₀: Mezi četnostmi odpovědí mužů a žen v oblasti názorů na postavení minorit ve společnosti neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A: Mezi četnostmi odpovědí mužů a žen v oblasti názorů na postavení minorit ve společnosti existuje statisticky významný rozdíl.

Pokud se podíváme na formulaci hypotéz, je zřejmé, že statistické hypotézy explicitně (zjevně) vyjadřují statisticky významný (statisticky signifikantní) rozdíl.

- pokud stanovujeme hypotézy výzkumu, je podstatné, abychom vymezili proměnné, které jsou v hypotézách obsaženy. Tento proces nazýváme **operacionalizace proměnných**. Díky tomuto kroku můžeme jasně určit, které proměnné fakticky zkoumáme, a může nám sloužit jako určité vodítko pro správné sestavení výzkumného nástroje.
- **Výzkumný soubor** – ve výzkumném souboru vymezujeme respondenty, kteří budou v rámci výzkumného šetření osloveni. V první fázi vymezujeme tzv. **základní výzkumný soubor**, tedy všechny jedince, kteří by mohli být osloveni pro výzkumné šetření. V druhé fázi již základní výzkumný soubor specifikujeme do podoby tzv. **výběrového výzkumného souboru**, tedy respondentů, kteří budou fakticky osloveni. V rámci vymezení výzkumného souboru určujeme, jak budeme respondenty vybírat. Nejčastější způsob výběru je dostupný výběr, tedy respondenty, které můžeme oslovit v našem okolí. Při specifikaci respondentů musíme dbát na etiku výzkumníka a ochranu respondentů. Proto neuvádíme žádná jména (pokud ano, tak smyšlená), neuvádíme přesné demografické vymezení (např. výzkum bude realizovaný na 18. Základní škole ve Zlíně, žáků 8. a 9. tříd – z tohoto příkladu lze jasně určit respondenty výzkumného šetření). Specifikaci výzkumného souboru je podstatné nastudovat v odborné literatuře. Výše je uveden pouze základní možný postup volby výzkumného souboru.
- **Specifikace metod sběru dat** – v této fázi určujeme, jakou metodu použijeme pro sběr dat. V kvantitativním výzkumu jsou nečastějšími technikami:
 - o dotazník,
 - o standardizované pozorování,
 - o didaktický test.

V rámci sběru dat mohou být použity i jiné techniky.

V této fázi bychom měli určit rozsah stanovené techniky, podmínky její administrace, způsob distribuce výzkumné metody respondentům.

Nežli začneme realizovat samotný výzkum, měli bychom výzkumnou metodu a analýzu dat podrobit tzv. **předvýzkumu**. V této fázi rozdáme nízkému počtu respondentů např. dotazníky a pokoušíme se nalézt nesrovnalosti, chyby a nepřesnosti, které zkonstruovaná metoda obsahuje. Zároveň pak analyzujeme data, čímž ověřujeme, zdali námi stanovené postupy jsou správné.

Po sestavení designu výzkumu realizujeme samotné výzkumné šetření. Za pomoci sestaveného nástroje (metody sběru dat) sbíráme data o výběrovém souboru. Po ukončení sběru dat je analyzujeme.

Čeho se vyvarovat při analýze dat:

- stanovovat zbytečné hypotézy,
- vytváření grafů a tabulek, které vyjadřují jednu a tu samou skutečnost,

- používání grafů, které vyjadřují 100% jev. Dané znázorňuje níže uvedený graf. Tento graf postrádá smysluplnost vyjádření. Fakta, které graf obsahuje lze vyjádřit slovně, například: Všichni respondenti výzkumného šetření dosáhli základní vzdělání.

- neoznačování tabulek a grafů číslem,
- neuvádění popisu, co daný graf či tabulka vyjadřuje,
- používání metod statistické analýzy, které nejsou relevantní pro ověření hypotéz, nebo které nelze použít z důvodu rozložení získaných dat,
- používání grafů, které nejsou vhodné pro znázornění dat,
- analyzování dat, která nekorespondují se zadáním závěrečné práce.

Interpretace dat (diskuze, shrnutí)

V této fázi hodnotíme, zdali jsme dosáhli výzkumných cílů, které jsme stanovili v designu výzkumu a zdali jsme zodpověděli výzkumné otázky. V závěrečné interpretaci dat shrnujeme, co jsme výzkumným šetřením zjistili a porovnáváme toto zjištění s dosavadním poznáním uvedeným v odborné literatuře. Nelze tedy pouze kvantitativně popsat, čeho jsme dosáhli, ale musíme vytvořit ucelenou interpretaci. Musíme však rozlišovat mezi prezentací a interpretací dat, i přesto, že jsou tyto procesy těsně spjaté a v mnohém se prolínají. Rozdíly v těchto procesech jsou níže uvedeny.

Prezentace dat	Interpretace dat
Numerický popis zjištěných dat.	Výklad zjištěných dat a souvislostí.
Další analýza dat.	Používání odborné literatury pro vytvoření názorové konfrontace nebo shody.
Třídění získaných dat.	Využívání kritického a tvořivého myšlení pro posouzení dat, nalézání vzájemných souvislostí mezi zjištěným.
Komentář k provedeným operacím.	Hodnocení dat.
Vytváření stručného závěru v kvantitativním pojetí.	Vytvoření uceleného závěru analýzy dat.

V závěrečné práci bychom měli vytvářet interpretaci dat. Prezentace je obsažena v analýze dat, kde za pomoci grafů a tabulek třídíme a komentujeme získaná data.

Rozsah interpretace dat není striktně daný. Doporučujeme však, aby naplňovala rozsah minimálně 1,5 strany.

V interpretaci dat musí dojít k propojení teoretické a praktické části závěrečné práce. Student musí porovnat výsledky vlastního výzkumu s existující teorií.

6.2 Metodika kvalitativního výzkumu

Pro správnou koncepci kvantitativního výzkumu doporučujeme prostudovat následující literaturu.

GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. 2., rozš. české vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0219-6.

MIOVSKÝ, Michal. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.

STRAUSS, Anselm L a Juliet M CORBIN. Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie. Vyd. 1. Boskovice: Albert, 1999. ISBN 808583460x.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

I v rámci kvalitativního pojetí je nutné uvést, dle jakého autora budeme postupovat při realizaci výzkumného šetření.

Forma designu kvalitativního výzkumu se odvíjí od toho, zdali jsme si zvolili zakotvenou teorii, případovou studii, etnografii nebo biografický design. Přesné vymezení těchto designů nalezneme v odborné literatuře, konkrétně Švaříček a Šeďová: Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. V této publikaci rovněž nalezneme nastavený design výzkumného šetření, který uvádíme.

Design kvalitativního výzkumu:

- **vymezení výzkumných cílů** – cíle v kvalitativním výzkumu nesmí být univerzální, jelikož se vztahují ke konkrétní skupině osob. Opět nám odpovídají na otázku: Co chceme výzkumem dosáhnout? Cíle v kvalitativním pojetí musí explicitně vyjadřovat **synergičnost**, tzn. dosažení jednoho cíle zajistí dosažení cíle dalšího. Termíny používané k vymezení cílů:
 - o prozkoumat, vysvětlit, popsat, porozumět, odkrýt, atd.
- **tvorba konceptuálního rámce** – v rámci této fáze uvádíme definice stěžejních pojmů, které využíváme. Tuto specifikaci uvádíme proto, aby bylo jasně patrné, co pod daným pojmem rozumíme a podle kterého vymezení postupujeme.
- **vymezení výzkumných otázek** – výzkumné otázky v kvalitativním výzkumu jsou obecnější (dostatečně široké), nežli ve výzkumu kvantitativním. Zároveň v nich neuvádíme žádné předpoklady, neptáme se na četnost jevů ani na vztahy mezi jevy.
- **vymezení výzkumného souboru** – probíhá téměř totožně, jak u kvantitativního pojetí, avšak s tím rozdílem, že výběr je vždy záměrný a proto musíme určit přesnou charakteristiku výzkumného souboru (kritéria výběrového souboru),
- **rozhodnutí o metodách sběru dat** – v rámci kvalitativního výzkumu jsou nejčastěji používanými metodami sběru dat:
 - o hloubkový rozhovor,
 - o zúčastněné pozorování,
 - o ohniskové skupiny.

Analýza dat v kvalitativním výzkumu je závislá na designu a vymezení, které si na začátku praktické části závěrečné práce zvolíme. Proto aktuálně uvedeme časté chyby, které studenti dělají při analýze dat.

Chyby při analýze dat kvalitativního výzkumu:

- neznalost analytických technik kvalitativního výzkumu,
- tendence zevšeobecnovat výsledky,
- chybná transkripce rozhovorů odrážející se v analýze dat,
- kvantifikace získaných dat (tři respondenti z pěti řekli),
- nevyužívání abstraktivního myšlení a metaforického jazyka,
- analýza dat obsahuje přesné přepisy rozhovorů – ty mohou být uvedeny v příloze závěrečné práce,
- analýza dat je pouze výběrem zajímavých výpovědí respondentů,
- nedostatečná analýza, syntéza a zhodnocení,
- nevytvoření centrální kategorie a dalších kategorií při designu zakotvené teorie.

Závěrečná interpretace dat

Úkolem kvalitativního pojetí je porozumět do hloubky zkoumanému jevu. Postup v rámci interpretace je totožný, jako u kvantitativního pojetí, kdy musíme výzkumná zjištění porovnávat, konfrontovat a posuzovat již s dosavadním poznáním. Opětovně bychom se měli vyhnout stručné prezentaci dat.

Kvalitativní výzkumné šetření nelze zobecňovat, tak jako kvantitativní, na vybranou populaci. Zjištění, které vystupují z realizovaného výzkumu, jsou platná pouze pro respondenty, se kterými bylo realizováno.

Zároveň bychom se měli vyvarovat přílišnému subjektivnímu zhodnocování. K tomu nám může pomoci autorský plurál. Jeho použití v kvalitativním pojetí záleží již na samotném výzkumníkovi.

7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI A ZÁVĚR

Doporučení pro praktické využití by měla obsahovat každá závěrečná práce. V této kapitole student prokazuje, že dokáže vytvořit konstruktivní návrh, kterým praxi obohatí, a který má předpoklad aplikovatelnosti.

Doporučení může mít následující podobu:

- projekt,
- metodický manuál,
- příručka,
- grafické znázornění teorie obohacující dosavadní poznání,
- leták nebo poster, atd.

Doporučení má být autorským návrhem, proto je podstatné tvořivě myslet. Výstupem doporučení pro praxi má být nový, inovativní nebo upravený produkt, proces nebo teorie. Doporučení však musí být reálné jak v místě, tak v čase.

Doporučení musí být propracované, musí mít jasně formulované principy, metody, techniky, modely a další náležitosti, které jej přesně charakterizují. Nelze doporučovat pouze jednou větou nebo odstavcem.

Rozsah doporučení závisí na studentovi. Doporučujeme však minimální rozsah 1 strany.

ZÁVĚR

Závěr je poslední částí závěrečné práce z hlediska prezentace textu. V závěru **odpovídáme na otázky**: Čím jsme se zabývali? Proč jsme se daným zabývali? Jak to obohatilo dosavadní poznání? Zdali jsme dosáhli stanovených cílů? Jaký je komplexní obraz dané problematiky? atd.

Rozsah závěru je stanoven minimálně na 1 stranu textu. Neměli bychom závěr podceňovat. Jedná se o podstatnou a často nejvíce čtenou část závěrečné práce.

8 DOPLŇUJÍCÍ SEZNAMY

Po ukončení psaní textu závěrečné práce je třeba vytvořit seznam literatury, tabulek, obrázků, zkratk a přílohy. Jedná se o samostatné kapitoly, které již nejsou číslovány v obsahu.

Seznam literatury

V seznamu literatury odkazujeme na zdroje, které jsme použili při psaní závěrečné práce. Uvádíme pouze ty zdroje, které jsme fakticky použili v rámci citací nebo parafrází.

Při utváření bibliografických odkazů se řídíme normou ISO 690 nebo informační výchovou knihovny UTB.

Odkaz IVA UTB: <http://iva.k.utb.cz/wp-content/uploads/harvardsky-system.pdf>

Seznam tabulek – uvádíme všechny tabulky, které jsme v závěrečné práci uvedli nebo vytvořili.

Seznam obrázků – uvádíme všechny obrázky, které jsou uvedeny v závěrečné práci.

Seznam zkratk – pokud v závěrečné práci používáme zkratky, musíme uvést jejich vysvětlení v této kapitole. Důležité je, abychom vyhledali všechny zkratky, i ty, které jsou všeobecně známé.

Seznam příloh

Přílohy se v závěrečných pracích nečíslijí. Jedná se o dokumenty, které chceme doložit k závěrečné práci. Nejčastěji přikládáme:

- vytvořený dotazník,
- přesné transkripce rozhovorů.

9 OBHAJObA ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

Obhajoba závěrečné práce je první částí státní závěrečné zkoušky (SZZ). Průběh SZZ stanovuje Studijní a zkušební řád Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně.

Doporučení pro obhajobu závěrečné práce:

- student si v rámci obhajoby připraví stěžejní výstupy výzkumného šetření, zajímavá zjištění a elementární myšlenky,
- při obhajobě hovoří věcně, srozumitelně a uvádí pouze takové informace, které jsou relevantní,
- student v rámci obhajoby nemusí využívat aplikaci PowerPoint či jiné prostředky, jejich využití však **plně doporučujeme**,
- student si k obhajobě může přinést poznámky v tištěné verzi,
- pokud student prezentuje za pomoci aplikace PowerPoint, doporučujeme její umístění na přenosný disk (USB),
- na přenosném disku musí být dokumenty uspořádány tak, aby tajemník komise mohl jasně identifikovat, který PowerPoint soubor je určený pro obhajobu,
- v rámci obhajoby student musí zodpovědět otázky od vedoucího a oponenta závěrečné práce, jejich znění a případnou odpověď doporučujeme uvést přímo do prezentace.

Student si k obhajobě přinese:

- deník výzkumníka (vyplněné dotazníky, transkripce rozhovorů, atd.)
- posudky od vedoucího a oponenta závěrečné práce.

Po ukončení obhajoby závěrečné práce student přistupuje k ústní části SZZ.

Ke státní závěrečné zkoušce se student dostaví minimálně 2 hodiny před stanoveným časem.